

Overzicht

Analyse onderwijsbeleid – Editie 2003 **Overview**

Education Policy Analysis - 2003 Edition

Dutch translation

Overzichten zijn vertaalde passages van OESO-publicaties.

Deze zijn gratis verkrijgbaar in de boekwinkel van de OESO

www.oecd.org/bookshop/

Dit overzicht is geen officiële vertaling van de OESO.

ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT

ORGANISATIE VOOR ECONOMISCHE SAMENWERKING EN ONTWIKKELING

Doel van de serie

Het verbeteren van de onderwijskwaliteit is een hoofddoel van het beleid in OESO-landen. Wereldwijd staan belangrijke onderwijshervormingen op stapel als antwoord op de behoeften om kansen op levenslang onderwijs voor iedereen toegankelijk te maken. *Education Policy Analysis* zorgt voor een kans om te reflecteren op deze rijke internationale ervaring en daarvan te leren.

De serie *Education Policy Analysis (Analyse onderwijsbeleid)* werd in 1996 door de OESO gelanceerd. Deze vormt een onderdeel van het werkprogramma van de onderwijscommissie van de OESO en beantwoordt aan de beleidsprioriteiten die vastgesteld werden door de onderwijsministers van de OESO. De hoofddoelen zijn:

- Bijstaan van de makers van onderwijsbeleid en anderen die te maken hebben met onderwijsbeleid bij het nemen van betere beslissingen door te refereren aan internationaal en vergelijkend werk;
- Refereren aan de hoofdinzichten en beleidsimplicaties die voortvloeien uit de onderwijsactiviteiten van de OESO, internationale gegevens en indicatoren en verwante studies en
- Presenteren van resultaten, analyses en discussies in een beknopte en toegankelijke vorm.

Education Policy Analysis wordt jaarlijks uitgegeven.

Overzicht van de editie 2003

De editie 2003 bevat up-to-date evaluaties van beleidszaken en internationale ontwikkelingen in:

- de wijzen waarop landen *studenten met handicaps, leerproblemen en achterstanden* definiëren, de benaderingen die ze kiezen om in hun behoeften te voorzien en wat dit impliceert voor debatten over gelijkheid en mogelijkheden;
- nieuwe benaderingen van *loopbaanbegeleiding*, voor zowel jonge mensen als volwassenen, die levenslang onderwijs mogelijk maken door gedurende het gehele leven vaardigheden op het gebied van loopbaanmanagement te ontwikkelen;
- de diepgaande veranderingen die op stapel staan wat betreft de doelen en de clientèle van *hogere opleidingen* en wat deze impliceren voor de manier waarop hogere opleidingen worden gefinancierd en bestuurd en
- beleidsopties om ervoor te zorgen dat *investeringen in levenslang onderwijs voor volwassenen* –door individuen, regeringen en ondernemingen– resultaat hebben en ook op de lange termijn volgehouden kunnen worden.

De editie 2003 bevat voor de eerste keer ook een samenvatting van *belangrijke wijzigingen op het gebied van onderwijsbeleid* in een breed scala van velden in OESO-landen.

Hoofdstuk 1: Diversiteit, opname en gelijkheid: Inzichten van maatregelen voor speciale behoeften

Het creëren van gelijke maatregelen voor diverse studentenpopulaties is een hoofdkenmerk van onderwijsbeleid in OESO-landen. In het centrum van deze uitdaging ligt het doel van het deel laten nemen van mensen aan het onderwijssysteem, dat uiteindelijk leidt tot verbeterde sociale samenhang. Men verwacht dat onderwijssystemen hun rol spelen in deze sociale aspiraties en landen hebben een scala aan benaderingen geïnitieerd die bedoeld zijn om daar een bijdrage aan te leveren. Dit hoofdstuk draagt aan deze taak bij door te refereren aan internationale gegevens en internationale ervaringen gebaseerd op programma's voor studenten met handicaps, problemen en nadelen. Langs twee gedachtenlijnen wordt geredeneerd en wordt een breed scala aan benaderingen in verschillende landen gedocumenteerd: (i) een 'op rechten gebaseerd' concept van gelijkheid impliceert dat, wanneer dit mogelijk is, deze studenten opgeleid moeten worden op gewone reguliere scholen en niet in aparte instituten; en (ii) de verschillende nationale benaderingen ten opzichte van studenten met handicaps op gewone scholen zorgen voor bruikbare lessen voor de bredere debatten over onderwijsdiversiteit en gelijkheid in het onderwijs.

Het hoofdstuk analyseert een uitgebreid scala aan internationale gegevens over programma's voor studenten met handicaps, leerproblemen en achterstanden. Tevens wordt gerefereerd aan casestudies over scholen waarin het betrekken van deze groepen bij het onderwijs goed lijkt te werken om een aantal voorwaarden te bepalen die belangrijk zijn bij de ontwikkeling van inclusieve scholen voor studenten met handicaps. Deze kenmerken, die afkomstig zijn uit acht landen van de OESO, lijken ook belangrijk te zijn voor de verbetering van het onderwijs aan studenten in het algemeen.

OESO-landen zijn vastbesloten om ervoor te zorgen dat hun onderwijssystemen gelijke uitkomsten leveren voor alle studenten en dit maakt het nodig om groepen met diverse behoeften op te kunnen vangen. Een belangrijk deel van deze taak is om programma's voor studenten met handicaps, problemen en achterstanden te structureren op een manier waarbij de rechten van deze groepen gerespecteerd en beschermd worden. Dit heeft geen duidelijke implicaties voor de distributie van hulpbronnen, aangezien er voor vele gehandicapte studenten bijvoorbeeld geen hulpbronnen bestaan die dezelfde uitkomsten zouden kunnen garanderen als die van hun niet-gehandicapte leeftijdgenoten. Terwijl dit hoofdstuk daarom een uitgebreide internationale analyse van de toewijzing van hulpbronnen aan verscheidene groepen beschrijft (met inbegrip van per sekse en per leeftijd), zijn dit indicatoren van de mate waarin landen deelnemen aan een *proces* van het willen bereiken van gelijkheid, meer dan aan het meten van vooruitgang in de richting van een objectieve, duidelijk gedefinieerde standaard.

Wat wij echter wel kunnen doen is om enkele cruciale voorwaarden te bepalen die het mogelijk maken om dit proces te stimuleren. De eerste is om diversiteit te erkennen en daarvoor ook te plannen. Een indicator of dit ook optreedt, is hoeveel studenten speciale scholen bezoeken. Dit varieert sterk over verschillende landen en wanneer dit aantal hoog is, is dit een teken dat reguliere scholen diverse behoeften niet kunnen opvangen. In een scala aan andere voorwaarden die in het laatste deel van dit hoofdstuk worden bepaald, hebben sommige te maken met wat er gebeurt binnen de school (zoals het ontwikkelen van stafmedewerkers en de samenwerking tussen scholen), terwijl andere te maken hebben met externe relaties (zoals verantwoordelijkheid en betrokkenheid van de gemeenschap). De

verschillende nationale benaderingen die in dit hoofdstuk worden gedocumenteerd, roepen belangrijke vragen op over wat het beste werkt voor verschillende soorten studenten. Hervormingen in OESO-landen maken het mogelijk dat meer en meer begrip wordt gecreëerd over hoe deze zaken het best kunnen worden aangepakt, hoewel er nog veel te doen overblijft.

Hoofdstuk 2: Loopbaanbegeleiding: Nieuwe wegen vooruit

De mensen die in OESO-landen verantwoordelijk zijn voor services met betrekking tot loopbaanbegeleiding hebben te maken met twee centrale uitdagingen. In de context van beleid op het gebied van levenslang onderwijs en actief arbeidsmarktbeleid moeten zij:

- services leveren die vaardigheden op het gebied van loopbaanmanagement ontwikkelen, meer dan alleen mensen helpen bij het nemen van onmiddellijke beslissingen en
- in beduidende mate de toegang van burgers tot loopbaanbegeleiding verbreden, waarbij de toegang gedurende de gehele levensloop uitgebreid wordt.

Dit hoofdstuk vermeldt argumenten voor het belang van loopbaanbegeleiding voor publiek beleid en schetst enkele manieren waarop OESO-landen op deze twee uitdagingen antwoorden. Het is gebaseerd op een belangrijke evaluatie van loopbaanbegeleiding in 14 OESO-landen.

Loopbaanbegeleiding speelt een belangrijke rol bij het helpen laten functioneren van arbeidsmarkten en bij het helpen onderwijssystemen hun doelen te laten bereiken. Tevens wordt hierdoor gelijkheid gestimuleerd: recent onderzoek suggereert dat sociale mobiliteit afhangt van bredere verwerving van niet alleen kennis en vaardigheden, maar ook van een juist begrip hoe deze te gebruiken. In deze context wordt de missie van loopbaanbegeleiding breder en wordt zij onderdeel van het levenslange leerproces. Services beginnen zich al aan te passen en nemen afscheid van een traditioneel model van een door de psychologie geleid beroep, waarbij studenten die op het punt staan de school te verlaten geïnterviewd worden (zie het kader voor enkele recente initiatieven in bepaalde landen).

Een van de belangrijkste uitdagingen voor deze wijzigende service is de verschuiving van het helpen van studenten bij hun keuze van een baan of een cursus naar de bredere ontwikkeling van vaardigheden op het gebied van loopbaanmanagement. Voor scholen betekent dit dat men loopbaanonderwijs in het lesprogramma moet inbouwen en dit in verband moet brengen met de algehele ontwikkeling van de studenten. Een aantal landen hebben dit in hun lesprogramma's geïntegreerd. Loopbaanonderwijs blijft echter geconcentreerd tegen het einde van de tijd waarop leerplicht geldt. Bij hogere secundaire en tertiaire scholing concentreren services zich op onmiddellijke keuzes meer dan op persoonlijke ontwikkeling en het in bredere zin maken van beslissingen, hoewel dit ook in bepaalde landen begint te veranderen.

Een tweede uitdaging is om begeleiding door de gehele volwassenheid heen meer breed toegankelijk te maken. Het aanbieden van een dergelijke service gebeurt op te kleine schaal en wordt hoofdzakelijk gebruikt door werklozen die te maken hebben met publieke diensten om werk te vinden. Sommige nieuwe services hebben te maken met onderwijsinstellingen voor volwassenen, maar deze zijn niet altijd in staat breed en onpartijdig advies te geven. Pogingen om privé-markten te creëren hebben slechts een beperkt succes gekend en op zijn beurt zorgt de publieke sector voor te weinig fondsen. Daarom blijft het creëren van loopbaanservices die in staat zijn alle volwassenen te helpen een ontmoedigend karwei. Op het Web gebaseerde services kunnen helpen met een aantal zaken, maar

deze kunnen niet de op maat gemaakte hulp aan individuen vervangen. Het onderstaande vak geeft enkele voorbeelden van recente initiatieven in bepaalde landen.

Vak Loopbaanbegeleiding: Innovatie gebruiken om meer toegangsmogelijkheden te creëren

De nationale carrière-website van **Australië** (www.myfuture.edu.au/) bevat informatie over opleidingscursussen en training, over vraag en aanbod op de arbeidsmarkt op regionaal niveau, over de inhoud van beroepen en over bronnen die verband houden met studiebeurzen. Gebruikers kunnen hun eigen persoonlijke interesses en voorkeuren verkennen en deze in verband brengen met informatie over onderwijs en beroep. In de eerste zeven maanden werd de site 2,5 miljoen keer bezocht.

In **Oostenrijk** worden elk jaar drie grote loopbaanmarkten gehouden. Ze omvatten beroepstraining, tertiair onderwijs en volwasseneneducatie. Deze markten worden door duizenden mensen bezocht, er zijn honderden professionele en handelsorganisaties bij betrokken, werkgevers, vakbonden en onderwijsinstituten en de strategische marketing wordt gericht op scholen en de gemeenschap.

De publieke werkgelegenheidsservices van **Canada** contracteren vele services op het gebied van loopbaanbegeleiding voor gemeenschapsorganisaties, waarvan men vaak meent dat deze beter inspelen op de behoeften van bepaalde groepen: alleenstaande ouders of de oorspronkelijke bewoners van Canada bijvoorbeeld. Sommige van deze organisaties concentreren zich voornamelijk op activiteiten voor loopbaanontwikkeling, zoals informatieservices, carrièreadviezen en workshops om banen te zoeken. Andere hebben een breder scala aan functies voor onderwijs, training en voor de gemeenschap als geheel. Sommige tellen professionals op het gebied van loopbaanbegeleiding onder hun stafmedewerkers. Vele echter niet.

In **Spanje** heeft de internationale onderneming Altadis een programma voor loopbaanbegeleiding, geconstrueerd rond een database van kwalificaties van werknemers en beschrijvingen van bestaande posities in de firma. Zij die deelnemen aan het programma worden regelmatig geïnterviewd om hun competenties en aspiraties te evalueren ten opzichte van toekomstige zakelijke behoeften. Als onderdeel van een gepland afvloeiingsprogramma dat met de vakbonden was onderhandeld, biedt Altadis loopbaancounseling aan werknemers en heeft een gespecialiseerde outplacementfirma gecontracteerd om deze service te verlenen. De outplacementfirma maakt normaliter gebruik van mensen met een graad in de psychologie of economie om dit werk te doen.

In het **Verenigd Koninkrijk** wordt call-centertechnologie gebruikt om de toegang van volwassenen tot onderwijs te verbreden. De service, *learnirect*, levert zowel informatie als meer uitgebreid loopbaanadvies aan bellers. De stafmedewerkers van de services hebben relevante kwalificaties op een van drie niveaus, afhankelijk van de aard van hun werk en zij kunnen een on-linedatabase met informatie over meer dan een half miljoen onderwijs- en trainingscursussen raadplegen. Meer dan vier miljoen mensen hebben de nationale advieslijn gebeld, sinds deze werd opgericht in 1998. De help-lijn is tussen 8.00 en 22.00 uur open, 365 dagen per jaar.

Hoofdstuk 3: Zich wijzigende patronen van bestuur in hogere scholing

Bijna zonder enige uitzondering hebben OESO-regeringen in het recente verleden hun systemen voor hoger onderwijs hervormd, kritisch geëvalueerd of geherstructureerd. De achtergrond van dergelijke hervormingen zijn diepgaande veranderingen in de doelen van hoger onderwijs en de uitdagingen die gesteld worden en daarmee ook het karakter van de instituties en de cliënten daarvan. Men heeft op dit moment goed begrepen dat universiteiten en instituten voor hoger onderwijs zich moeten aanpassen aan een complexere omgeving waarin verwachtingen van hoger onderwijs onherkenbaar veranderd zijn.

Wat betekent dit nu voor de manier waarop hoger onderwijs wordt geleid en in de praktijk wordt uitgevoerd? In de twintigste eeuw hebben regeringen in de meeste OESO-landen de sector beduidend geregeld en beïnvloed om doelen zoals economische groei en sociale gelijkheid te helpen bereiken. Tegenwoordig echter hebben regeringen enerzijds een groter belang dan ooit in het verzekeren dat onderwijsinstituten helpen bij het bereiken van economische en sociale behoeften, gelet op hun cruciale positie in kennisgerichte maatschappijen. Anderzijds accepteren ze dat centrale planning van het creëren, onderwijzen en leren van kennis vaak inefficiënt is en dat een goed lopende gemeenschap en economie het nodig maken dat instituten werken met een graad van onafhankelijkheid, terwijl marktmechanismen vaak effectiever zijn dan beheerders bij het reguleren van vraag en aanbod voor diverse vormen van onderwijs dat aan diverse cliëntgroepen wordt gegeven.

Op grond hiervan zijn er enkele moeilijke uitdagingen bij het leiden van hoger onderwijs. Als hoger onderwijs inderdaad een belangrijke strategische hefboom is voor regeringen bij het proberen nationale doelen te bereiken, kunnen regeringen deze doeleinden dan bereiken zonder de onafhankelijkheid van universiteiten of hun dynamiek in het inspelen van nieuwe markten te compromitteren?

Dit hoofdstuk kijkt naar de wijze waarop regeringen die vraag beantwoorden en naar de manier waarop ze een scala aan verwante zaken rond het besturen van instituten voor hoger onderwijs benaderen. Dit wordt gerealiseerd door te kijken naar de mate waarin zulke instituten in staat zijn autonoom te zijn en hun eigen interne sterkten te ontwikkelen, maar waarbij ze toch in het algemeen een coherent systeem van hoger onderwijs behouden. Specifiek heeft dit ook te maken met de veranderende hefboomwerking van leiding wat betreft vijf aspecten van het leiden van hoger onderwijs:

- Allereerst: hoeveel vrijheid hebben instituten om over hun eigen zaken te beslissen;
- Ten tweede: de mate waarin ze afhankelijk zijn van fondsen van de regering of kunnen terugvallen op andere bronnen;
- Ten derde: de veranderende manieren waarop het systeem van hoger onderwijs zelf onderwerp is van kwaliteitsbewaking en controle;
- Ten vierde: de versterking van de leiding van de instituten en
- Ten vijfde: nieuwe rollen voor hun leiders.

In het algemeen waren bij de hervormingsagenda van het hoger onderwijs regeringen betrokken die zich meer gingen concentreren op strategie en het stellen van prioriteiten en minder betrokken waren bij het dagelijkse bestuur van het onderwijssysteem. In sommige landen omvatte dit ook de

oprichting van organisaties om de kwaliteit van onderwijs en onderzoek te controleren en de opkomst van “tussenliggende” of “buffer”-lichamen om publieke hulpbronnen te verdelen. Om deze redenen gaat het bij de huidige beleidsomgeving evenzeer over de ontwikkeling van nieuwe benaderingen, geleid door zulke concepten als “strategisch management”, “deregulatie” en “verantwoording afleggen” als over de directe beïnvloeding van het gedrag van instituten voor hoger onderwijs.

Hoofdstuk 4: Strategieën voor duurzame investeringen in levenslang onderwijs

Levenslang onderwijs is een cruciale strategie voor het realiseren van een kennismaatschappij en voor het garanderen dat de voordelen gelijk zullen worden verdeeld. Volwassenenonderwijs is echter de zwakke schakel in het raamwerk van levenslang onderwijs. Vele barrières hebben bijgedragen tot de beperkte mate waarin volwassenen in het algemeen en volwassen in achterstandssituaties in het bijzonder aan onderwijs deelnemen. Onderwijsmethoden zijn niet altijd geëigend en individuen kunnen toegankelijke en ondersteunende services missen die nodig zijn om werk, familie en onderwijs in balans te brengen. Dit hoofdstuk concentreert zich op een bijzonder cruciale barrière: de hulpbronnen, die beperkingen aan tijd en geld inhouden. Tot nu toe zijn de hulpbronnen die nodig zijn voor uitgebreider volwassenenonderwijs niet systematisch geanalyseerd. OESO-landen krijgen te maken met cruciale vragen over hoe de verhoogde niveaus van investering te bereiken die nodig zijn om er zeker van te zijn dat de kansen ter beschikking staan aan iedereen die wil en deze te behouden en om er zeker van te zijn dat de maatschappij op economisch efficiënte niveaus investeert.

Hoewel de voordelen van volwassenenonderwijs niet alleen uitgedrukt kunnen worden in financiële termen, zijn economische beschouwingen belangrijk. Als individuen, ondernemingen en regeringen meer in volwassenenonderwijs moeten investeren, dan moet dit “economisch duurzaam” zijn (de geprojecteerde voordelen moeten voldoende zijn om de kosten te dekken) en “financieel duurzaam” (er moet een middel zijn om vandaag voor voordelen te betalen die pas in de redelijk verre toekomst gerealiseerd worden). Terwijl investeren in het onderwijs van jonge mensen in beide betekenissen zeer duurzaam is, geldt dit minder voor onderwijs aan volwassenen.

Dit hoofdstuk werpt eerst licht op de economische duurzaamheid van volwassenenonderwijs door illustratieve berekeningen te maken over de mate van de opbrengsten van studie op middelbare leeftijd. De bevindingen suggereren dat, onder het beleid dat de overhand heeft, de economische opbrengsten slechts bescheiden aanmoediging voor individuen -met name voor volwassenen die werk hebben betekenen om meer levenslang onderwijs te volgen. Er is een interventie nodig om de last van voorbije verdiensten te verzachten en om studieperioden te verkorten door voor volwassen studenten in te calculeren wat zij al weten.

De financiële duurzaamheid van volwassenenonderwijs is afhankelijk van mechanismen om kosten te delen onder individuen, regering en werkgevers. Regeringen moeten de kosten dekken voor hen die zich het meest in achterstandssituaties bevinden en de middelen creëren voor andere partijen om de kosten te delen. Het hoofdstuk verkent recente initiatieven in 10 OESO-landen, die er op gericht zijn om een dergelijke “cofinanciering” tot realiteit te maken. Deze initiatieven hebben al enig succes geboekt, hoewel het moeilijk is gebleken om die groepen in achterstandssituaties te bereiken die het meest nieuwe onderwijskansen nodig hebben. Toch levert het brede scala aan initiatieven die nu in de steigers staan inzicht in wat voor individuen en ondernemingen goed zou kunnen werken.

Bijlage: Recente ontwikkelingen op het gebied van onderwijsbeleid in OESO-landen

De bijlage vat belangrijke ontwikkelingen op het gebied van onderwijsbeleid in OESO-landen samen. De samenvattingen, die op vrijwillige basis werden aangeleverd, geven een overzicht van belangrijke initiatieven op het gebied van beleid, die een internationaal publiek waarschijnlijk interesseren, alsook bronnen waar meer informatie gevonden kan worden.

De samenvattingen benadrukken het brede bereik van het maken van onderwijsbeleid in OESO-landen. De landen hebben beleidsontwikkelingen benadrukt binnen een raamwerk van levenslang onderwijs, uiteenlopend van onderwijs in de vroege kindertijd en voor de eigenlijke schooljaren (bijvoorbeeld Oostenrijk, Korea en Nieuw-Zeeland) tot volwassenenonderwijs en training op de werkplek (bijvoorbeeld Denemarken, Finland en Spanje). De breedte van beleidsinitiatieven maakt het moeilijk deze snel te categoriseren, hoewel er zeer duidelijk verscheidene gemeenschappelijke thema's aanwezig zijn.

Allereerst: vrijwel alle landen hebben de aandacht gevestigd op beleid dat bedoeld is om de kwaliteit van onderwijs in de verplichte schooljaren te verbeteren. Deze nadruk omvatte het duidelijker specificeren van de hoofdvaardigheden en de kennis die studenten dienen te bereiken [bijvoorbeeld België (Franse gemeenschap), Duitsland en Japan], waarbij externe evaluaties van onderwijs aan studenten en van schoolprestaties (bijvoorbeeld Nederland, Noorwegen en Portugal) werden geïntroduceerd en de ervaring van de docent werd versterkt (bijvoorbeeld op het gebied van het leren lezen in de Verenigde Staten). Het adopteren van raamwerken die leerdoelen en verantwoordelijkheidseisen specificeren maakte in het algemeen deel uit van een breder hervormingspakket dat scholen ook meer operationele autonomie geeft (bijvoorbeeld in Finland en Italië).

Ten tweede blijven zaken betreffende sociale achterstand en vervreemding van studenten belangrijke bronnen van zorg, met programma's die zich richten op de vermindering van het aantal jonge mensen zonder kwalificaties (bijvoorbeeld Frankrijk en Duitsland), de verbetering van de motivatie van de student (bijvoorbeeld Groot-Brittannië) of de vermindering van de verschillen in onderwijskansen in bepaalde regio's (bijvoorbeeld Korea).

Ten derde: in de meeste landen is vooral de sector van het hoger onderwijs een concentratiepunt voor hervorming. Deze wijzigingen gingen in het algemeen in de richting van het meer autonomie geven aan instituten binnen een raamwerk van grotere externe verantwoordelijkheid voor prestaties. Binnen Europa was de Verklaring van Bologna een belangrijke stimulans voor de hervorming van hoger onderwijs en had als doel een gemeenschappelijk raamwerk van graden in het hoger onderwijs. Verscheidene landen hebben de aandacht gevestigd op wijzigingen in de structuur van hun kwalificaties voor hoger onderwijs (Denemarken, Duitsland, Nederland en Noorwegen).

Ten slotte ondergaat de organisatie en de leiding van de onderwijssector in een aantal landen substantiële veranderingen. De veranderingen in de richting van grotere operationele autonomie voor onderwijsinstituten en meer betrokkenheid van plaatselijke autoriteiten betekenen dat centrale

onderwijsministeries minder betrokken worden bij het directe aanbod van onderwijs en zich meer concentreren op strategische planning en de evaluatie van uitkomsten.

Dit *Overzicht* is de vertaling van passages uit een publicatie van de OESO die oorspronkelijk gepubliceerd werd onder de volgende titels in het Engels

en het Frans:

Education Policy Analysis - 2003 Edition

Analyse des politiques d'éducation - Édition 2003

© OESO, 2003.

OESO-publicaties en -overzichten zijn beschikbaar op het adres

www.oecd.org/bookshop/

Typ "overview" in het vak "Title search" op de introductiepagina van de "Online Bookshop" of typ de Engelse titel van het boek (Overzichten zijn gekoppeld aan het oorspronkelijke Engelse boek).

De *Overzichten* worden gemaakt door de afdeling Rechten en vertaling van de OESO, directoraat Publieke zaken en communicaties.

E-mail: rights@oecd.org / Fax: +33 1 45 24 13 91

© OECD, 2003

Reproductie van dit *Overzicht* is toegestaan, mits echter het copyright en de titel van de oorspronkelijke publicatie zijn genoemd.